
Pratarmė

Šiandien neretas Lietuvos kultūros istorikas tolsta nuo tradicinių makroistorijos studijų ir vis dažniau imasi analizuoti tarytum stokojančius istoriškumo mikroprocesus: šeimos santykius, lyčių klausimus, įvairių socialinių grupių problemas. Tyrinėtojo akiratyje atsuduria ne reikšmingi praeities įvykiai ar išskirtinės asmenybės, o eiliniai individai – jų kasdienių darbų, vaizdinių bei jausmų pasaulis. Panašūs pokyčiai vyksta ir menotyroje, kur istorinių stilių bei įžymių menininkų palikimo studijavimą papildoma parameninių, su masine kultūra susijusių reiškinių ar mėgėjiškos, buitinės, dažniausiai anoniminės estetinės veiklos tyrimai.

Taigi pastarąjį dešimtmetį Lietuvos kultūros istorija išgyvena virsmo laikotarpį. Keisdama žvalgos kryptis ir metodologines nuostatas, ji stengiasi pasivyti Vakarų mokslą, kuris, suartėjęs su sociologijos, antropologijos, etnologijos bei psichologijos metodais, jau seniai nutolo nuo senojo įvykių istorijos modelio ir įprato terptis į tradiciškai neistoriškoms, nereikšmingomis laikomas visuomenės gyvenimo sritis.

Minėtieji lietuviškos istoriografijos poslinkiai atsispindi ir šio „Menotyros“ numerio publikacijose. Čia skaitytojo dėmesiui siūlomi istorikų, dailėtyrininkų bei muzikologų straipsniai, parengti pagal pranešimus, skaitytus 2002 m. gruodžio 3–4 d. vykusioje konferencijoje „Paribiai: kita Lietuvos kultūros istorija“, kurią suorganizavo Kultūros, filosofijos ir meno institutas kartu su Lietuvos dailės istorikų draugija.

Renginio pavadinime įvardyti „paribiai“ nulėmė kiek decentralizuotą, margoką konferencijos, o kar-

tu ir šio leidinio problematiką. Vis dėlto nagrinėjamų profesinių klausimų įvairovėje išskirtume tris pagrindines temines grupes. Antai Jūratė Kiaupienė, Jolita Mulevičiūtė, Lijana Šatavičiūtė, Rima Povilionytė ir Kristina Lotužytė gilinasi į kultūros objektų (buities daiktų, meno kūrinių, ideologinių vaizdinių) rinką, atspindėjusią plačiųjų Lietuvos gyventojų sluoksnių interesus ir formavusią bendruosius savivokos bei pasaulėžiūros modelius. Kitam teminiam arealui priskirtini Tojanos Račiūnaitės, Rūtos Janonienės, Jolantos Širkaitės, Giedrės Jankevičiūtės, Ievos Pleikienės, Ingos Jankauskienės straipsniai, aptariantys marginalias, su kasdieniu religiniu, politiniu ir kultūriniu gyvenimu ar gamtine tikrove besiribojančias meninės kūrybos formas bei žanrus. Atskirą pogrupį sudaro Laimos Laučkaitės, Rasos Čepaitienės ir Lolitos Jablonskienės publikacijos, kuriose gvildenami metodologiniai meno bei kultūros istorijos tyrimų aspektai. Kiek nuošaliau pasilieka įdomus Jolitos Sarcevičienės tyrimas. Autorė, pasitelkusi mentalitetų istorijos principus, nagrinėja vaikystės ir vaiko vaidmens sampratą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje. Iš pirmo žvilgsnio skirtingus „Menotyros“ žurnalo straipsnius vienija bendras profesinis kryptingumas, o būtent – menotyrininkų ir istorikų susidomėjimas iki šiol nekonceptualizuotomis ir mokslinėje sąmonėje neįtvirtintomis realijomis, kurių refleksija paskatintų plėsti mūsų suvokime įsitvirtinusias Lietuvos kultūros istorijos ribas.

dr. Jolita Mulevičiūtė